

mots com *dimarts* tendien a elidir la *-t-*; i, d'altra banda, en certes zones on *ç* s'havia ja confós amb *s*, en canvi *rc* continuava sonant *rts* (*EntreDL* I, 28). També en el text català del *Li. de Cont.* luhlià, p. ex.: «que hom reeba dons --- de son Creador --- e que sia desconexent en vert ell e en vert ses obres» (I, 106). Una variant *vert* (de la prep. *vers*) també rara en llengua d'oc, apareix en un dels mss. de l'arcaic *Boeci* occità (Appel, *Chrest.*, 105, 192).

Modernament *envers* s'ha antiquat considerablement, caient en desús en el sentit material, molt menys en el figurat, si bé aquest amb caràcter literari, poc popular. En trobem, però, encara exemples en textos populars, de llenguatge més conservador que literari: «com en la dita vayll se agen comessos crims molt inormes de envés Déu i la dita vayll ---», *Ordin. d. l. V. d'Aneu*, a. 1424 (RFE IV, 33); tort.; Vergés Paulí (*Espurnes* v, 85-86). «--- la vela *envers* la popa: epigramus; la vela major: acatium», OPou (*TbPu.*, 70). «Al entrant-ne de l'iglésia - giro los ulls *envers* ella / ---», *Romillo*. (MilàF, 370.8). «Tot aquell territori de Sant Just la major part és de vinyes --- fins baix a St. Feliu --- y alguns boscos --- entre aquelles montanyes de *envés* Santa Creu», B. de Maldà (*Excurs.*, 98). *Anvés*, MGadea (*T. del Xè* II).

En construcció peculiar de les Illes, *envers* l'usava Antoni Maria Alcover en el sentit de 'quant a' (*Boll. Dicc. Ll. C. VIII*, 127; IX, 143); i en sentit més pròxim al continental, en l'oració men. de persignar-se: «Jesús crucificat, / nat de Verge Maria, esteneu vostro Cor sagrat / *en ves* de mi, pecador, / perque l'esperit maligne / no entri de mi vencedor», Camps Merc. (*Folkl.* I, p. 2); en llenguadocià té el sentit 'en comptes de': *envers d'un ne pondriá dos, envers d'anar aquí aniriá endacom-mai*, Alibert (*Gram. Occitana* I, 219).

En català ha tingut sempre ús més ample i permanent *devers*. Ja es troba des del S. XIII, tant en el sentit de 'cap a' com en d'altres: «Can Titus veé los vayls plens / d'aycela gent fort descreens, / levà les mans *devé*s lo cel, / e cridà: —Oh Déus d'Israel! / Tu sabs, senyor, la veritat / --- / que yo no-ls fas a fam morir / ---», *Lleg. Rim. Sev.*, v. 908. «Jo no he feta *devers* mon pare neguna cosa que jo-n degués pendra la mort», *Filla d. Contastí* (*NCl.* XLVIII, 70).

Ús sovint indiferent amb *envers*: «con a<u>em talat lo dit loc de Sugena, anàvem-nos-en *devé*s Bera --- misatge que la cavaleria de Bera, los quals eren 400 hòmens a cavall venien *envés* nós» a. 1304 (Finke, *Acta Ar.* III, 122, 123); «Don Blasco girà-s *devé*s Nós, e dix: —Senyor, ver diu lo maestre del Espital», Jaume I (Ag., 176); «los qui campar podien, venien cridant e corrent *devers* la ciutat»; «vostre marit retragués *devers* la ciutat»; «après cuytà *devers* lo rey, e de un colp li levà lo cap»; «com Tirant véu que se n'anava, ab cuytats passos anà *devers* ella»; «com los hagué lests, lo seu sperit reposà e girà-s *devers* Stephania» (JoMartorell, Ag. I, 25, 53, 110; II, 67, 232; també en el suplantador Galba IV, 17). En els segles baixos l'ús en decaigué (i si se'n serveix el Ps-Boades, 12, és justament pel seu propòsit d'estergir grosserament

la llengua antiga).

A l'E. Mj. sovint té altres valors. Pot indicar direcció: però la direcció des de la qual, no cap a la qual: «un gentil qui venia de *ves* migjorn ---», Lull (*Blanq.* II, 191.11). En la *Questa* de Reixac es troba repetidament, p. ex. *davallar devés lo cel*, o bé algun altre cop amb caràcter més equivoc: «mès mans a l'espase e tirà *devé*s si» (6.2) = 'de la part de', doc. de Guardialada, a. 1396 (*BABL* x, 407). Tal com *vers*, tingué sovint el valor de 'en mans de, a casa de' (=ll. *penes, apud*). «Dementre lo catiu o la cativa deja re de la reençó, tota via roman la senyoria *devé*s lo senyor ab qui-serà avengut, enaix que ell de tots los seus béns són e romanen obligats *devé*s lo senyor»; «la muller ne sos hereus no poden --- destréyner lo marit ne sos hereus que paguen lo dot ne l'escreyx dins un an e un dia, però --- dementre re del dot ne del creyx romanga *devé*s ells, deven fer sos obs a la muller de menjar»; «totes les coses que la muller aport al marit en temps de núpries oltra lo dot --- són e romanen *devé*s la muller, e eylan pot fer sa volentat», *CostTort.* (Ol., 65, 236, 240); «amení mon capalà *devé*s mi e tota ma maynade», Reixac (Q., 60.1). Acc. que també ha pogut donar-se en el cas de *envers*: «--- Féu testament arreu ---. / —Mare --- ya l'he fet *envers* Déu», *Romillo*. (MilàF, 220D).

A diferència de *vers* i *envers*, la forma *devers* roman viva: no gaire en l'estricta cat. central i ciutadà, però sí en l'ús comarcal i literari de quasi pertot. Especialment ho és cap al NE., i en escriptors d'aquell matís lingüístic, passim, p. ex., en Coromines, Pous i Pagès etc. Sempre pron. amb *e* tancada i *r* muda, de manera que després del S. xv i fins al nostre es va grafiar *devé*s (*DOrt.*, 1917) fins que c. 1930 adoptà l'IEC l'ortografia *devers*: «Els avis que li havia trobat --- fins als orígens de Catalunya --- però el nostre filàntrop havia pres l'arrencada *devé*s un fatal escepticisme --- no es trobarien dos homes --- que no tinguessin, mil anys enrere, un avi comú», Coromines (*Silèn.*, § 2, 54; *devers*, O. C., 22a26) i passim.

Resta viu comarcalment en totes les regions. A l'Ebre: «De la Vall de Colom *debé*s les Camposines, hi ha la Vall de Barrala» Ascó (1936). La pronúncia, però, és amb la *r* muda sempre; mall.: Ferrà, *Comèdies* (*IdOr* I, 23); sense llevar-ne el P. Val., on és ben viu, sobretot dellà Xúquer: «*devé*s les 12 del matí», MGadea (*T. del Xè* II, 122); *Canyissaes*, 60; llevar de quan va seguit de *á* sentim *devé*s a: «quan apleguem al Collado de la Madrava, anant *devé*s a la Venteta ---» Petrer; «*devé*s a la Casa del guarda ---» Novelda, «és un barranc que tira aigües *devé*s Asp» La Romana (1963).

Vent devés Sagària a Pego (que Griera, BDC II, 95 [seguit per SGuarner i Alcm], talla malament: «v. d. vessagàrea») vent que ve de la serra de Sagària, immediatament al SE. de Pego, el nom de la qual he anotat en la variant *sagària* a tots els pobles del voltant; 1962.

Devers és comú al català amb la ll. d'oc, on fou molt freqüent en la llengua dels trobadors; on, junt amb les